

תורה ממרום - פרשת שלח

בס"ד

חטא המרגלים ועונשו

מאת : עזרא מרום

על המרגלים נאמר בפרשתנו " וישלח אותם משה לתור את ארץ כנען " (י"ג,17). בספר הכתב והקבלה נאמר שבלשון הקודש יש הבדל בין המילים "לתור" לבין "לרגל" וזו לשונו: "האדם אשר יתור את הארץ מבקש לראות את טובתה ויפיה של הארץ כמו שנאמר: "ויסעו מהר ד' לתור להם מנוחה" (במדבר, י' 33). לעומת זאת הרוצה לחפש ולראות את הרע של המקום נקרא "מרגל" כדברי יוסף לאחיו "מרגלים אתם לראות את ערוות הארץ באתם" (בראשית, מ"ב). משה שלח את המרגלים לתור את הארץ כדי שיראו את טובה ויספרו זאת לכל העם אך המרגלים רצו לראות ערוות הארץ ואת חסרונותיה וזו הסיבה העיקרית לכישלון שליחותם.

חטא המרגלים דומה לחטא אדם וחוה בכך ששני החטאים נגרמו ע"י מראה עיניים. גם התיקון לשני החטאים זהה ומבוצע באמצעות כסות. אצל אדם וחוה שהיו ערומים נאמר: "ועש להם כתנות עור וילבישם" (בראשית ג, 21) ואילו אחרי חטא המרגלים מופיע התיקון ע"י מצוות ציצית על כנפי בגדיהם. בשני המקרים החטא מבטא חוסר אמונה בבורא העולם והתיקון לחזק האמונה מתקבל ע"י הבגד כפי שיבואר להלן: כתוצאה מחטא עץ הדעת התעורר רגש של בוששה בבני האדם וראו כי הם עירומים ויתבוששו ואז הקב"ה כיסה את מערומיהם בכותנות עור ובזה הבדיל את היצור האנושי מהבהמות. גם הציצית שעל כנף הבגד משרתת את החלק האלוקי שבאדם ומזכירה לו את המצוות שגורמות לבלימת יצריו הבהמיים. לכן כשאדם יהודי מת עושים קריעת הבגדים כדי לסמל שלנפטר אין כבר תאוות בהמיות ולכן אין לו צורך בבגדים.

העונש של חטא המרגלים היה " וימותו האנשים מוציא דיבת הארץ רעה במגיפה ". (י"ד, 37). בגמרא סוטה ל"ה. נאמר על פסוק זה שהמרגלים נענשו מידה כנגד מידה. הם חטאו בדיבור בלשון ולכן נענשו במיתה משונה בלשון " נשתרבב לשונם ונפל על טבורם, והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטבורם, ומטבורם נכנסות ללשונם ".

במדרש קוהלת השווה חז"ל לבין מות הדגים לבין מות המרגלים בדרשתם על הפסוק: " כי לא ידע האדם עיתו כדגים הנאחזים במצודה רעה וכציפורים האחוזות בפח " (קוהלת ט"ז). שואלים חז"ל וכי יש מצודה רעה ויש מצודה טובה? אמר ריש לקיש זו חכה. לכאורה אין קשר בין המדרש לבין הפסוק בקהלת. זאת ועוד: העובדה שאין אדם יודע יום מיתתו ברורה לכל ואין צורך במשל כדי להמחיש. כדי להבין זאת מוסבר שיש 2 סוגי דייגים: יש דיג שמשתמש ברשת ויש מי שמשתמש בחכה. ההבדל בין שתי שיטות הדיג: ברשת נלכד הדג בכל גופו ואילו בחכה רק הלחי נתפסת. הדיג נמשל ליצר הרע: יש אדם רשע שכל גופו שקוע בחטא: במוחו חורש מזימות, בעיניו רואה מראות אסורים, בפיו אוכל מאכלות אסורות, באזניו שומע רכילות, בידיו מבצע פשע וכו'. בכך דומה הרשע לדיג שנתפס ברשת. לעומת זאת יש אדם צדיק שנכשל רק בחטא אחד והוא דומה לדיג שנתפס בחכה.

בגמרא בשבת נ"ה נאמר: " אין מיתה בלא חטא דכתיב הנפש החוטאת היא תמות ". לעניננו הרשע נענש על שנתפס ברשת והצדיק נענש בגלל שנתפס בחכה. אף אחד, פרט לקב"ה, לא יודע מה משקל העבירות שהרי גם הצדיק שנכשל בחטא אחד בלבד וגם הרשע שיש לו הרבה חטאים - שניהם עונשם מוות. רעיון זה מתקשר לפרשת המרגלים שנקראו בתואר "אנשים" דהיינו חשובים וצדיקים. למרות זאת הם נכשלו בחטא לשון הרע כפיהם בהוציאם דיבת הארץ רעה. לכן הם דומים לדיג שנתפס בפיו בחכה ועל כך נגזר עליהם עונש מוות.

הלקח הנלמד מהעונש שקיבלו המרגלים הוא הכרה בחומרת דיבור בלשון הרע. המרגלים נענשו קשות על שהוציאו דיבה על דומם (הארץ), קל וחומר גדול יותר עונשו של המוציא לשון הרע על החי! מי יתן ונזכה לקיים: " מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב. נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מירמה " (! (תהילים, ל"ד 13).

לעילוי נשמת אשת חיל
פרומה חיה ויסקינת משה גרשון הכהן ז"ל
נפטרה כ"ב בסיון